

YAPILACAK DOĞRU ŞEYLER

Hatırlarsınız, Ocak-Şubat sayımızda Türk Eczacıları Birliği Haysiyet Divanı Başkanı Ecz.Çiğdem Kılıcı'nın Eczane İşletmeciliği El Kitabı için yazdığı etik başlıklı bölümü Ecz. Haluk Savaş bizler için özetlemişti. Etik konusunun öneminin bilincinde olarak, bir kez de etiğin toplumsal boyutları üzerinde durmak istiyoruz. Ek olarak, Uluslararası Eczacılık Federasyonu'nun (FIP) 5 Eylül 1997 tarihinde Vancouver'da yapılan Konsey Toplantısı'nda kabul ettiği "Eczacılar için Etik Kuralları" başlıklı karar metnini yayınlıyoruz.

ETİK NEDİR?

Etik kelimesinin etimolojik kökeni Yunanca karakter, adet, gelenek anlamı taşıyan "ethos" kelimesidir. Arapça'dan Türkçe'ye giren ahlak ise "hulk" sözcüğünden türemiştir ve huy, mizaç, karakter anlamına gelmektedir. Ahlak toplumsal davranış kuralları, etik ise, ahlak kurallarının gerekçeleri üzerine düşünür.

ETİĞİN ALANI

Etik, OLMASI GEREKEN'i tanımlar. İnsan davranışlarının İYİ YA DA KÖTÜ olarak sınıflandırılması için kullanılan bir alandır. Olması gereken bir kez tanımlandıktan sonra, olması gereken ve olan arasındaki açı, etik kurallara ne kadar uyduğumuzu gösterir.

Etik alanında temel soru; olması gereken'in kime göre ve kim tarafından tanımlandığıdır. Bu soru, kolayca yanıt verilemeyecek, çetrefil bir sorudur. Örneğin, her üretim biçimi kendi etiğini oluşturur. Bir filozof, "maddi koşullar insanı belirler" demişti; yapılar insanı yapının kurallarına uygunluk açısından yapının içerisinde tutma ya da dışarısına atma bakımından belirler. Meşhur bir örnek; Paul Lafargue'nin yine etik nedenlerle ileri sürdüğü "tembellik hakkı"dır. Tembellik hakkı kapitalizm etiğinde kendisine bir yer

bulamamıştır, ancak başka bir üretim biçimi altında, çalışma etiğinin tamamen değişeceği ileri sürülebilir.

Bir başka deyişle, olması gereken tarihsiz değildir. Tarih içinde "olması gereken", "normlar" değişir. Değişmeye muhtaçtır. Çünkü toplum değişir. Dolayısıyla etik dediğimiz şeyi de sabit kurallar dizgesinden çok, toplumsal olarak belirlenmiş hedeflere götüren yollar olarak değerlendirmek gerekir.

Tarihte belki de en meşhur etik tartışması, Machiavelli'nin *Prems* adlı eseri üzerinden yapılmıştır. İtalya'nın birliği konusunda kaleme aldığı kitabında, Machiavelli, günümüzde sıkça kullandığımız, "amaca ulaşmak için her yol denenebilir" felsefesini öne sürer. Faydacılık (*pragmatizm*) olarak günümüze gelen bu düşünce, etiğin kendisinin sorgulanmasını gündemine alır.

Gerçekten, amaca ulaşmak için her yolun denenmesinin bir etik boyutu olduğunu ileri sürenler vardır. Ancak, bu tartışmanın bazı tarafları, özellikle de Machiavelli, bu amacın kendisinin etik olup olmadığını da sorgularlar. Machiavelli için, İtalya'nın birliği "yüce bir amaç" olduğundan, bu birliğe giden yolda kimi "etik dışı" uygulamalar söz konusu olabilir.

Bu durumda, "yüce amacın" ne olduğunu tartışmak gerekir ki, kanımızca, esas sorumuz bugün budur. Örneğin, hükümetler için, toplumsal refah değil de, yeniden seçilmek "yüce amaç" haline getirildiğinde, günübürlük siyasal önlemler, kadrolaşma, boşa yapılan yatırımlar, ekonomik dalgalanmalar gündeme gelir. "Yüce amaç" para kazanmaksa, her türlü rüşvet, yolsuzluk toplumsal hayatımıza damgasını vurur.

Bu durumda, toplumsal olarak "yüce amacımızın" ne olduğuna karar verirsek, etik ilkelerimizi de ortak bir biçimde saptamış oluruz. Etiğin içeriği tarihseldir dedik, zaman içinde, mekansal düzeyde değişir. Ancak, bir etik öge vardır ki, toplumun yapıtaşı olarak tarih üstü bir özellik gösterir. Etiğin kendisinin de yozlaşmaması için bu ilkeyi etiğin merkezine koymak ve üzerini kalınca çizmek gerekir: Eşitlik. Bir kez eşitlik, toplumsal yaşantımızın temeli haline geldiğinde, toplumsal çürüme ve yozlaşmaya karşı gerçek bir adım atmış oluruz.

Etik, bir ilke çerçevesinde örülür. Kurallar hep bu ilkenin ayrıntıdır. Etik kurallarını ezberlemeyiz. Sadece ilkemiz çerçevesinde hareket ederiz.

Uluslararası Eczacılık Federasyonu'nun Eczacılar İçin Etik Kuralları da böyle bir metindir. Adalet, eşitlik ve haklara saygı temelinde davrandığımız sürece, rehbersiz kalmayacağız.

FİP İLKELER BEYANNAMESİ ECZACILAR İÇİN ETİK KURALLAR

Meslek, o mesleği icra eden bireylerin, minimum yasal koşulların üzerinde olan etik ve profesyonel standartlara uyma istekliliği olarak tanımlanır.

Eczacılar, insanların sağlıklarını korumada, hastalıkları önlemede, gerekli olduğunda ilaçlar vermede ve bu ilaçlardan en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamada yardımcı olan sağlık çalışanlarıdır.

Son 20 yılda, eczacıların rolü önemli ölçüde değişmiştir. Temel etik ilkelerinin tamamen aynı kalmasına rağmen, bu etik kuralları, eczacıların temel rol ve sorumluluklarını meydana getiren ilkeleri tekrar doğrulamak ve kamuya açıklamak için yeniden tasarlanmıştır. Etik yükümlülüklerine ve değerlere dayandırılan bu ilkeler, ulusal eczacılık organizasyonları, etik kuralları beyanı sayesinde eczacılara, hastalarla, diğer sağlık çalışanlarıyla ve genel olarak tüm toplumla ilişkilerinde rehberlik etmesi için oluşturulmuştur. Eczacılar, ellerinde bulundurdukları sağlık kaynaklarının dağıtımında adalet ve eşitlik ilkelerine dayanarak hareket etmelidir.

İLKELER

Mesleğin İcrasında

1. Eczacının en önemli sorumluluğu

bireyin iyi olmasıdır.

Yükümlülükler:

- Tarafsız olmak
- Bireyin iyi olmasını ve kişisel çıkarlarının ticari çıkarlar üstünde tutmak (mali çıkarlar da dahildir),
- Bireyin güvenli ve etkili bir tedaviye ulaşımını teşvik etmek

2. Eczacı herkese karşı aynı davranır.

Yükümlülükleri:

- İnsan hayatına ve onuruna saygı göstermek
- İnsanlar arasında ayrımcılık yapmamak
- Her bireye, kendi kişisel durumuna göre muamele etmek ve ona göre bilgilendirmek için uğraşmak

3. Eczacı, bireyin tedavi seçimi konusundaki

özgürlük hakkına saygı gösterir.

Yükümlülüğü:

- Eczacının bakım ve tedavi planları geliştirdiği durumlarda, bunun bireye danışılarak yapılmasının sağlamak

4. Eczacı bireyin gizlilik hakkına saygı gösterir ve

bu hakkı korur.

Yükümlülüğü:

- Bireyin rızası olmadan veya gerekli olmadan, bireyin kimliğini açığa çıkartacak bilgi yayımlanmamalıdır.

5. Eczacı, meslektaşları ve diğer çalışanlar ile

işbirliği yapar ve onların değerlerine ve yeteneklerine saygı gösterir.

Yükümlülüğü:

- Sağlığı geliştirmek, hastalıkları önlemek ve bozuk sağlığı tedavi etmek için meslektaşları, diğer sağlık çalışanları ve ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak

6. Eczacı profesyonel ilişkilerinde dürüstlük ve

doğrulukla hareket eder.

Yükümlülükleri:

- Vıcdani inançla hareket etmek
- Profesyonel yargıyı bozacak uygulamalardan, davranışlardan ve iş koşullarından kaçınmak

7. Eczacı, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına

hizmet eder.

Yükümlülüğü:

- Bir tarafta bireylerin, diğer tarafta daha geniş ölçüde toplumun ihtiyaçlarına hizmet etmekle ilgili sorumluluklarının farkında olmak.

8. Eczacı, profesyonel bilgi ve niteliklerini

muhafaza eder ve geliştirir.

Yükümlülüğü:

- Sürekli güncellenen bilgi ve nitelikler sayesinde sağladığı her eczacılık hizmetinde uzman olmak.

9. Eczacı, sendika anlaşmazlıklarında, eczane

kapatmalarında veya kişisel etik inanışları çatışması durumunda da hastalara bakmayı sürdürür.

Yükümlülükler:

- Hastayı başka bir eczacıya sevk etmek
- Eczanenin kapanması durumunda, eğer kaydı tutulmuş hastalar varsa, bu hastaların kayıtlarının transfer edildiğinden emin olmaktır.